

Jaroslav Eliah Sýkora

# RACHMANINŮV TANEČNÍK

MÁM TALENT  
nakladatelství

2024

Copyright © 2024 Jaroslav Eliah Sýkora, 2024  
Publishing © 2024 MÁM TALENT nakladatelství, s. r. o.

**ISBN 978-80-906506-6-4**

|                    |     |
|--------------------|-----|
| POD KORÁBEM        | 5   |
| ELA                | 14  |
| ALLEGRO SCHERZANDO | 57  |
| SLIB               | 94  |
| KONEC VŠEHO        | 132 |
| DĚDA JOSEF         | 142 |
| NÁVRAT DO ŽIVOTA   | 157 |
| SNY MLUVÍ          | 167 |



## POD KORÁBEM

**Z**a okny pokoje Rýzmberského sídliště ještě dřímala noc. Halila do husté houně tmy i kopec Koráb, který se zvedal nad hřebenové pásma flirtovně rozvalené Kdyně.

Učitel Ilja Cipra rozsvítil lampičku na nočním stolku, povytáhl polštář pod zády a opřel se o zeď. Oči si ještě chvíli zvykaly na světlo. Osahávaly pestrobarevné hřbety knížek narovnané hustě vedle sebe v knihovně naproti postele. Ilja si vybavoval sen, který se mu právě zdál a který ho tolik rozrušil.

Většinou mívá jen dva druhy snů. První jsou neosobní, jejichž látka a děj mu vůbec nic nepřipomínají a ani ho ničím nezaujmu. Druhé jsou fantaskní, které jsou sice poskládány ze vzpomínek, ale tak surrealisticky, že jsou v podstatě nečitelné. Proto se jen málokdy stává, že ho jakýmkoliv způsobem emocionálně vzruší.

Jinak tomu ale bylo tuto noc. Sen z předešlé noci se mu vtiskl do paměti tak jasně jako lyžařská stopa vedoucí z Kdyně na Koráb. Nevěděl, proč se mu zdál, tím méně tušil proč tuto noc. Měl by se ptát, jaké poselství mu přinesl? Neuměl si na tuto otázku odpovědět, protože nevěděl, podle jaké logiky si sen utkal narativní síť. Co to všechno znamenalo? Proč se

mu o Ele zdálo právě tuto noc? Elu neviděl dvacet let. Je to vůbec možné?

Jak ten čas uběhl! Učitelská profese má jepičí život. Člověk v tomhle povolání žije ze dne na den s druhými a pro druhé. Je přímým svědkem a účastníkem vývoje lidských bytostí, které jsou přijímány na školu v šesti, sedmi letech a v patnácti ji opouštějí, aby se dál rozvíjely v učňáku nebo na středních školách. Hovoří s rodiči a někdy i prarodiči o prospěchu, učebních plánech a školném. Jde s nimi po cestě údělu jednu čtvrtinu jejich aktivního života. Doprovází je, vychovává, léčí jejich šrámy a bolístky způsobené šikanou, pomalu za ně i dýchá, a ani si nevšimne, jak sám stárne a šedivý.

Nebyl žádný mladík s elánem a ideály, které měl, když začínal. Působil na škole patnáctý rok a za tu dobu se z něj stal zakolejený a v jistém ohledu i vyrovnaný muž. Ten sen byl tak absurdní jako souvislost mezi jeho obsahem a Iljovou volbou.

Postavil zaměstnání na první místo svého života, a tím se vzdal lákadel se uvázat k jedné ženě, již by tak jako tak nemiloval. V sedmnácti letech dal slib Ele, že bude milovat jen ji. Zajisté, že měl čas od času nějaké ženy, zejména během studií, ale tyhle známosti neměly dlouhého trvání. Měl je jen pro uspokojení libida, ne zamilovanosti. Kdysi dávno Elu miloval ve smyslu érosu a agapé, lásky tělesné i duchovní. Byla jeho bývalá láska a stala se příčinou jeho volby pro učitelské povolání. Nechtěl být sám, což mu učitelská profese zaručovala.

Ten příběh se udál dávno. Jenže zranil ho natolik, že dal přednost staromládenectví. V hlubokém podvědomí mu zůstal strach a ostych před ženskou populací. Ano, bál se žen, jejich chování, jejich vynalézavosti, jejich intrik, jejich manipulace.

Vynořila-li se vzpomínka na Elu ve vědomém stavu, snažil se na ni zapomenout prací. Vynořila-li se ve spánku, rozměnil ji alkoholem. Za studií vyplouvala na hladinu jeho mysli skoro denně, ale když se stal učitelem, čím dál tím méně. Až na tuto noc. Po dlouhé době se Ela opět ozvala. Dokonce s ní i mluvil! Mluvící sny, jak se dočetl u Freuda, jsou řídké jevy. V naprosté většině případů lidé ve snech spolu nemluví.

Ela dnes žije v jiném kraji, pět set kilometrů daleko od něj, a stejně jako on má svůj život. Zavolat jí se neodvážil. O e-mailu ani neuvažoval. Zakázal si Elu otravovat, dolézat za ní, vysvětlovat a poslouchat její výmluvy. A také se bál. Chtěl na ni jednou provždy zapomenout. Neváže ho k ní nic víc než jen krásná vzpomínka z dob dospívání. Tak proč se zase objevila? Proč ho oslovila? Proč ho probudila?

Kladl si otázku za otázkou, obracel obsah snu z rubu na líc. Sen byl absurdním zrcadlem skutečnosti, v němž hrál se svou bývalou láskou hlavní roli.



Zpočátku Elu v tom podivném snu nemohl ani poznat. Byla zaoblenější než kdysi. Její krásné, světlehnědé vlasy, kdysi dlouhé až do půlky zad, byly nyní zastřiženy k ramenům. Tvář byla plnější a oválnější. Ilja to chápal, vychovala tři děti. Přesto, aspoň mu to tak připadlo, skoro nic neztratila ze svého půvabu. Rysy moudré a oduševnělé kněžny v ní zůstaly, ačkoliv je prošlo několik vrásek, několik hořkých let, které jí do tváře vyryl nesmlouvavý život. Tichým hlasem vyprávěly příběh o jejím utrpení. Kdo, kdy a za jakých okolností se na něm podílel, to v řádcích psaných tímto klínopisem nevyčetl.

Zdálo se mu, že v Praze čekal na metro na Hlavním nádraží. Seděl na lavičce a pohledem upřeným na koleje vyhlížel přijíždějící vlak. V jeden okamžik kolem něj procházela žena se třemi dcerami. Zadíval se na ni a povědomá tvář ho zmátla. Byl by se asi odvrátil zpět ke kolejím, ve velkoměstě je povědomost tváří bezvýznamný ukazatel totožnosti, ale v případě této ženy se stalo něco víc – rozbušilo se mu srdce. Slyšel jeho úder a cítil, jak mu oscilovaly vnitřnosti od pupku až po hrdlo. Čím více se ta žena blížila, tím větší neklid cítil. Po několika vteřinách to už nebylo chvění, ale třesení. Díval se po té ženě. Byla mu strašně povědomá. Žena se na něj usmála a on okamžitě, v tisícíně vteřiny, se stoprocentní jistotou poznal, čím je to tvář. Ale ona, ve chvíli, kdy si všimla, že její anonymita dostala jméno, odvrátila hlavu na opačnou stranu kolejí. Tváře jí zrudly. Chtěla kolem něho projít, ale už bylo příliš pozdě.

„Elo!“ zavolal na ni.

Obrátila se k němu a váhavě přistoupila blíž. Její dcery stály po jejích bocích a zvědavě se dívaly na muže, který oslovil jejich matku.

„Iljo, ty?“ zeptala se nesměle.

Byl to ten samý hlas, který znal. Sametový tón violoncella, který by ji identifikoval, i kdyby ji neviděl. Nesměle si stiskli ruce.

„Co tady děláš? Kde se tu bereš? Ty tu bydlíš? Ty jsi se sem nakonec přece jen přestěhovala?“ Vodopád otázek byl stejně prudký jako síla laviny v jeho hrudi, která se dala do pohybu. Valila se vpřed a brala s sebou vše, co jí stálo v cestě. Musel na něj být úděsný pohled.

„Přijela jsem na několik dní. Chtěla jsem dcerám ukázat město, kde se mohly narodit a vyrůstat, kdyby se jejich otcem stal někdo jiný.“ Vyčítavě se na něj zadívala.

Její dcery zpočátku poslouchaly, ale protože matka s tím neznámým mužem nepřestávala mluvit o souvislostech, které neznaly, odešly k vedlejší lavičce a za chvíli také o čemsi zaujatě diskutovaly.

„Proč sis mě tedy tenkrát nevzala?“

Sen je iracionální a to, co se jeví jako realita, je jen jakési pozadí pro průběh, který by v reálném životě nikdy nenastal. Větu, kterou v tu chvíli řekl, by v normální situaci vyslovil po mnoha, mnoha hodinách rozhovoru, po nabytí ztracené důvěry a vzájemném odpuštění. Jenže ta otázka byla stejně absurdní jako i setkání s Elou.

„Protožeš mě obelhal,“ řekla mu vyčítavě.

Byla to ta samá věta, kterou již jednou četl v jejím krátkém dopise ten tragický podzim, v listopadu třetího roku na průmyslovce.

„Elo, já jsem náš slib nikdy neporušil, přísahám!“

„Porušil. Někdo z vesnice mi to řekl. Tolik jsem ti věřila!“

„Kdo někdo? Co ti řekl?“ zakřičel na ni ty samé otázky, které z jeho úst uslyšeli jen stohlaví draci plující v mracích nad Žižkovem, které na ně ze zoufalství zařval v květnu téhož roku, když mu kamarád Jura poslal kratičké oznámení, že si Ela našla někoho jiného.

Chtěl se ptát dál, ale už to nestihl. Ela ze snu zmizela stejně rychle a záhadně, jako se v něm zhmotnila. Nitky k dalším souvislostem surově přervalo probuzení.



Vstal z postele.

Sen ho rozrušil a lavina, která se dala v jeho srdci do pohybu během rozhovoru s Elou, jen pomalu ztrácela svou původní rychlost.

Udělal si silný černý čaj a sedl si do křesla ve své pracovně. Ze sbírky cedéček vybral Rachmaninův klavírní koncert č. 2 c-moll v podání Sviatoslava Richtera. Měl ho nerozlučně spojený s Elou.

Skladbu uvedlo něžné *moderato*, po něm pokračovalo *adagio sostenuto* a končilo ho *allegro scherzando*.

Koncert začal.

Nejdříve se pomalými a pevnými údery rozhoupal klavír, jako kdyby na těžká, ocelová vrata zabušil přicházející host. Dveře se otevřely a host vešel. Ke klavíru se přidal váhavě i orchestr. Host vešel do zahrady za doprovodu houslí. Zdály se být zpočátku plaché, avšak plachost ustupovala a host, jenž se ocitl uprostřed milé společnosti ostatních nástrojů, nabyl podobu tanečníka. Byl lehký jako motýl. Vznášel se na větrných křídlech a všechny nástroje, smyčcové i dechové, se po něm dívaly. Měl jen jeden cíl – ukázat, jak krásně létá. Měnil tvar i barvu. Jednou byl motýl, jindy člověk. Chodil po písku na špičkách, ale hned vyskočil a zvedl se do obrovské výšky připraven k předlouhému skoku. Hned se ovšem vrátil a ukázněně se procházel prostředkem příjezdové cesty v rytmu a kázni.

*Adagio sostenuto* zahájily smyčce. Jako kdyby vyprávěly o odpolední siestě, o procházce ve stínu. Po luční cestě šla nesmírně krásná žena. Z tónů klavíru vystoupil tanečník a vzal ji za ruku. Byla ráda, ale nedokázala mu to sdělit. Tančili a vyznávali si lásku. Chvilku nato se od sebe oddělili. Chodili

kolem sebe dokola a jejich kruhy se zvětšovaly. Neztrácel ji ze zřetele, ani nechtěl, ale jako kdyby její tělesná blízkost nebyla tím poutem, co ho u ní drželo. Stačilo mu, že ji nosil v srdci. Klavír získával na dynamičnosti. Tanečník byl ovládán jeho vůlí. V jednu chvíli se vznesl jako silný orel, který obletěl louku, pak les, pak hory, moře a půl zeměkoule. Nakonec opustil i ji. Začalo pršet. Pomalu, pravidelně, pa-pa-pa-pa pa-pa-pa-pa... Hustěji a hustěji a stále v menších a menších kapičkách. Byly to ženiny slzy.

Závěrečná věta byla *allegro scherzando*. Klavír začal vesele a skotačivě. Rozezněl se nad ránem, které bylo plné příslibů nového počátku. Co se stalo včera, bylo zapomenuto. Klavír vykouzlil tanečníka, který přeskočil plot zahrady, kde se mezi stromy procházela osamělá žena. Přistoupil k ní a ukázal jí svou tvář. K jejímu překvapení to nebyla tvář muže, který od ní odešel. Byl to někdo jiný. Nový muž uchopil ženu do náručí. Zdráhala se. Uchopil ji znovu. Tentokrát se podřídila jeho vůli a odešla s ním do domu uprostřed zahrady. Šla dobrovolně, ale plakala při tom. Plakala nepřetržitě, až do chvíle, dokud se za nimi nezavřely dveře. A už tu byl zase jen klavír a zase jen housle, flétna, klarinety a tympány.

Myslel na Elu. Vzpomínka na ni ho zabořila. Byla a je jediná žena, kterou miloval celou svou duší, srdcem i myslí. Byla a je jediná, jejíž obraz má vyrytý do svého srdce. A byla a je jediná, se kterou vešel poprvé do zahrady jejího ženství, tělesného i duchovního. Naučila ho znát tajemství, jak se žena proměňuje v intimním milencově objetí.

Měl tenkrát udělat víc pro to, aby se nerozešli? Nevěděl. Tenkrát si kvůli Ele téměř sáhl na život. Stačilo málo...

Ela mu ve snu vyčítala, že to byl on, kdo ji opustil. Prý jí všechno na něj řekl někdo z vesnice. Prachsprostě ho ten *někdo* pomluvil. Kdo? To byla otázka, která ho před lety spalovala na popel. Tajemství, které mu úděl nedovolil odhalit, ani po letech bylo nevyřešené. Proč? Aby se nemstil? Co by se s jeho rozhodnutím pro staromládenectví stalo, kdyby znal pravdu? Jak a kde by dnes žil, kdyby Elu tenkrát přesvědčil, že svůj slib dodržel? Byl by dnes její muž?

Otázky a zase jen otázky. Tak snadno je zformuloval, a když se jich chtěl dotknout, jejich pevná forma se rozplývala jako odlesk měsíce na hladině jezera. Když po nich skočil, klesl pod hladinu. A když vyplaval ven, stříbrný třpyt se chvěl na vlnkách do ztracena.

Jedním si byl jist i dnes – on Elu neopustil. Bylo to všechno jinak. Ela opustila jeho. Uvedla do pohybu těžkotonážní kolos, který je roztrhl.

Po dnešní noci chtěl víc než tenkrát znát pravdu. Kdo ho pomluvil? Kdo zabil jejich vztah? Kdo uvedl do pohybu ten kolos, který jim svými železnými jehlany vyryl do srdce hlubokou ránu, jejíž jizvy jsou viditelné i po létech?

Bylo stále před rozbřeskem, když se v pracovně namířené na Koráb svítilo, zatímco samotu sídlištního paneláku ještě utápěla noc.

Čaj v hrníčku vychladl nedopit, Rachmaninův koncert dohrál třetí větu až do konce a přehrávač se automaticky vypnul.

Ilja věděl, že ho v následujících hodinách čeká těžká práce – cesta proti toku času do minulosti, do hlubokých sklepení jeho paměti, kde v jedné z jeho knihoven kdesi leží zasunutá

zaprášená kniha, kterou kdysi sám napsal. Ela v ní hrála hlavní roli. Tenkrát oba dva právě skončili základní školu a oběma bylo patnáct let...

**T**o léto přijeli Ciprovi do Kupčic za starou Nežkou Kuželovou už o prvním dni školních prázdnin. Nežka svoji dceru Hanu s rodinou nedočkavě vyhlížela od samého rána. Jenže fialový wartburg si dával na čas. K chalupě se dýchavičně dokodrcal až ve čtyři hodiny odpoledne.

Přijeli, přivítali se po roce jako obvykle, povykládali o novinkách. Slzy dojetí brzy vysušila nabytá radost. Inženýr Cipra vyprázdnil kufr auta a syn Ilja se tiše vytratil za svými kamarády. Nejdřív zazvonil na Juru. Bydlel hned naproti. Otevřít vyšla Jurova matka, která Iljovi sdělila nepříjemnou zprávu. Jura byl na brigádě v Opavském pivovaru.

Druhý Iljův kamarád z Kupčic, Hanys, bydlel jen pár metrů od chalupy. Říkalo se tam *U křížku*. To proto, že na rozcestí silnic na Mělčavec a Hůrky stál dvoumetrový kamenný kříž s hlavou Ježíše Krista vyrytou do spojnice obou trámů.

Hanys byl doma. Vyšel z garáže, aby se podíval, kdo zvonil na domovní zvonek.

„Tuš vitaj, Pražaku, zasej mezi svými?“ uslyšel Ilja pozdrav od stejně starého kamaráda. Prsty měl zamazané od oleje. Ukazoval je Iljovi. „Sem včil, kura, jakysik zaneřaděny, tuš

ti ni ruku nězmačknu, bo si taky fajně nastrojeny... Davam brachovi do kupy fichtla, bo ho potřebuju na zytřek.“

„Pojedeš na něm někam na prázdniny?“

„Pojedu tak akorát do dupy! Budu pomahat fotrovi na polu,“ řekl Hanys nasupeně a dodal: „Zytra máme v Lipově rozlučkovy večírek s devítkum, sem hlavní organizátor, autobusy v noci něježďa, a na to, bych po svých tramtyroval, sem už stará kost.“

„Tak to zítřek na fotbal moc nevypadá, co?“

„To ni,“ řekl Hanys rozhodně. „Ale viš, co mě včil napadá? Ja tě vezmu zytra sebum. To se šeci zeseru jak tě uvidi. Kamoš z Prahy!“ Hanys se rozplýval. „Si zytra volny, ni?“

Ilja váhal. Na večírek, kde nikoho nezná, se mu nechtělo ani trochu. Podobných akcí si na devítce v Praze užil dost. Všechny se odvíjely podle téhož scénáře. Zpočátku se trsalo u magnetáku, pak se každý co nejrychleji snažil ožrat laciným vínem, a nakonec, když už kluci byli dostatečně kurážní a holky jaksepatří přístupné, se všichni spárovali a zalezli někam, kde nebyli vidět. Co spolu v takových chvílích dělali, nebylo vždy jasné, ale za úspěch kluků se počítalo aspoň osahané prso. Někdý se stalo, že na podobné akce přišli již spárování. Pak balení holek nežádoucím vetřelcem téměř vždycky skončilo rvačkou.

„Hanys, jak můžu jít na rozlučák s devítkou, do který jsem nechodil?“

„Jeb na to,“ řekl Hanys drsně. „Kaj sem hlavní organizátor ja, tak se šeci podřýďa temu, co řeknu, ni? A krom toho, akcyja se kona v domku u stryka, ni kajsyk v kulturaku.“

Hanys si svůj nápad rozhodně nechtěl nechat rozmluvit.

„A co budeme poslouchat? A co budeme pít? A kdo tam bude? Měl jsi ve třídě nějaký pěkný holky?“

„Kura, ti pravim, taky večírek a taku partyju si ešče nězažil. Mam nachystany pasek s poslednim elpičkem od Abby, na piti dostaneš medvědi mleko, tuš to je taky po domacku vyrobe-ny liker – a děvuchy? S děvuchami je to v dupě, bo ty šumne su zadane a něvyvinute sem rači něpozyval. Ale viš ty co?“ Najednou se rozzářil jak měsíček nad Mělčavcem. „Viš ty co? Přjždě tam aji taka šumna děvucha, ktura strčí šecke baby do dupy. A je aji chytra aji nězadana.“

„Tak to tam jdu.“

Hanys se na Ilju najednou podíval způsobem, který se mu ani trochu nelíbil. Svrástil obočí.

„S tum mam už ja jakysyk umysel,“ dodal vážně.

Rozloučili se s tím, že Hanys pro Ilju přijede druhý den v pět hodin k babi a odveze ho na fichtlu na smluvené místo.



Tři kilometry z Kupčic do Lípova ti dva urazili za deset minut. V domku u strýčka ještě nikdo nebyl, spolužáci byli pozváni až na šestou.

Nejdříve přišli čtyři kluci a několik minut po nich se na schodech objevily tři páry holek.

Víc spolužáků než deset Hanys už nečekal. Chvilku ještě lelkoval a pak se ujal uvítacího proslovu.

„Tuš vas šecke vitam na tym našem rozlučaku. Fajne, že ste došli v takem počtu. Cosyk popijeme a povykładame o školních letech, kaj su včil úspěšně za nami, ni? Tež si trochu zatrsame při magneťaku. A tutaj mam pro vas překvapení – kamošaz z Prahy.“

Hanys plácl Ilju těžkou rukou po zádech. Ten jen pod nečekaným úderem zasípěl.

Lípovští kluci protáhli obličej, někteří se uchechtli. Jeden se obrátil k druhému: „Co sem toho cypa vodil?“ „Zajebanec jakysyk. A z Prahy!“ sykl třetí na čtvrtého. „Tuš to bude rozlučák na piču,“ shodli si všichni čtyři mezi sebou a nenávisťně se na Hanyse a Ilju zašklebili.

Hanys zapnul magnetofon, z reproduktorů se ozval známý hit švédské skupiny *Mama mia*. Pak odešel do kuchyně a donesl v kastrolu horký likér. Byl to rum smíchaný se skořicí, cukrem a červeným vínem. Postavil ho před spolužáky na nízký stůl.

V tu chvíli se kluci jako na povel zvedli ze židlí, odlili si půlku hrnce pro vlastní konzumaci a odešli s ní do vedlejšího pokoje. Dali tak najevo, že s obsazením přítomné společnosti nebudou ztrácet svůj drahocenný čas.

Na gauči, lomeném podle rohu obývacího, sedělo nyní šest holek a dva kluci.

Od chvíle, kdy Hanys Ilju představil, si holky něco šeptaly, hihňaly se, občas mrkly na místo, kde Ilja seděl, a zase se čemusi hihňaly.

Hanysovi došlo, že se rozlučák neodvíjí podle jeho přání, a tak aby zachránil, co se dalo, vyzval přisedící k tanci. Zvedl se první, dopil likér ze skleničky až do dna a požádal nejbližší holčinu o tanec. Rudá v obličejí se zvedla a nechala se odvést na oválný koberec uprostřed obývacího. Oba pak kroužili v rytmu jak candáti na vlasci, zatímco je zbylé osazenstvo pobaveně pozorovalo.

Iljovi se do tance nechtělo, zbylé holky byly jak pytle napěchované předloňskou koudelí. Kozy sice už měly, ale hlavu? Pche. Jak podrážku od pohorek!

Holčiny projevíly větší duchaplnost než Ilja. Nejdřív si o tanec řekla jedna, pak druhá, třetí... šestá. Rozhovor se rozproudil, bariéra ostychu spadla pod gauč, otázky nebraly konce. Přece jen, Ilja byl z Prahy, galan z hlavního města. A to je k němu táhlo. O Praze se učily v dějepise. Ne u nich, ale tam se odehrávala historie. Tam je sídlo prezidenta a tam se děje tolik znamenitých věcí. To ony, holky z Lípova, kam ony se dostanou? No, do Prahy ne. Ještě tak do studeného Silavče, polocikánské Ostravy nebo zruinované Opavy!

O sedmé zazvonil zvonek. Hanys významně sykl. Ta, pro kterou rozlučák zorganizoval, přicházela. Rudý až u kořínků vlasů se zvedl z gauče a šel otevřít dveře.

Na prahu nestála dívka, ale cherubín. Ilja oněměl. Modré oči jak lapis azuli vsazený do očních důlků princezny Nefertiti, světle hnědé vlasy, které se jako vlákna jarního větru obtáčely kolem opáleného krku, postava jak houslový smyčec. Její štíhlé a ohebné tělo mělo na sobě džíny a blůzu se secesními květinami vyšívanými zlatou nitkou.

Nesměle vkročila dovnitř a znejistěla tím, co ji uvítalo – přehulená hudba švédské skupiny, alkohol v ovzduší pokoje s gaučem, na němž sedělo šest pytlů s dlouhými vlasy. A u nich neznámý kluk. Tak to byla náruč, která jí vnutila svůj uvítací polibek, náruč rozlučkového večírku, na nějž ji Hanys pozval. Chvilí váhala a pak si dodala odvahy. Prý přišla jen na chvíli.

Ilja byl v pokoji jediný, s kým se Ela neznala. Hanys je představil. Usmála se na něj zdvořile, stiskla nabízenou ruku a pak si přisedla na gauč ke spolužačkám. Přijala z Hanysovy ruky sklenku po domácíku vyrobeného likéru, ale rty v něm smočila jen jednou.

Ela se lehce a nenuceně bavila, každý pro ni byl stejně dobrý, pro každého měla úsměv, každému ráda a vnímavě naslouchala. Byla dobrosrdečná, skromná a neodolatelně krásná.

Hanys z ní nespouštěl oči. Sedl si k ní jak pes ke své dobrodince a utápěl se blízkostí její osvěžující přítomnosti. Byl jako opilý.

Vtom se z vedlejší místnosti ozvaly rány, dupání a nadávky.

„Cyp zajebany.“

„Pražak zasrany.“

„Přyvandrovalec jakysyk.“

„Gyzd něpodařeny.“

Do obývacího se sesypali čtyři kluci opilí jak zedníci po výplatě a sápli se na Ilju.

„Dostaněš do pysku!“

„Zubyska si ni něposbiraš, kaj ti jednu lepnu, kokot napomádovany!“

Šermovali Iljovi pěstmi před obličejem a byli by je umístili na jeho bradu, kdyby jeden z nich nezačal dávivě zvracet na oválný koberec uprostřed obývacího pokoje.

Do Hanyse jakoby střelil.

„Lapněte toho bravka a vražtě mu handru do papuli. Un tu šecko zeblije. Stryk mi zytra rano naliska, kaj kvartyr něbudě v rychtyku. Dajtě ho na venek pod studňu! To su tež manyry, kura, ožrat se a zebliť šecko dokola. Chuji zajebani!“

Byl by asi pokračoval v monologu, kdyby se Ela nezvedla z gauče a neohlásila, že odchází domů.

Ilja rychle využil nečekané změny vývoje událostí a řekl Hanysovi, že už také půjde.

Hanys v sobě vši silou potlačoval vztek.

„Jestli ti to nevadí, doprovodím tě. Tedy jestli tě domu někdo nesveze na fichtlu,“ řekl a podíval se tázavě na Hanyse.

Ten zarytě mlčel. Musel před opilými kamarády pohlídat strýcův dům.

Ela souhlasila.

Vyšli do přitímní červnového večera, sešli k silnici vedoucí do Kupčic. Cestou domů několik minut mlčeli. Pro Ilju nebylo snadné oslovit dívku, která by s přehledem vyhrála miss krásy Severomoravského kraje. Ale ani pro Elu nebylo samozřejmostí oslovit kluka z Prahy, kterého znala teprve půl hodiny. Ano, byl jí sympatický, ale stejně... Nesmělost je svazovala. Vždyť jim oběma bylo teprve patnáct.

„Kde v Kupčicích bydlíš?“ zeptal se Ely konečně.

„Hned u silnice nad Důlkem, naproti obecní škole.“

„Tak to máš pěkný výhled na celou vesnici. To není k zahození.“

„To mám. A taky na Lípov a Mostky. Jen na severu naši zahradu svírá les.“

Ilja si uvědomil, že Ela s ním nemluví kupčickým nářečím jako Jura, Hanys, babi a ostatní lidé z vesnice. Proč?

„Kde ses naučila tak dobře česky?“

„Česky?“ zasmála se. „Snad pražsky, ne?“

„No dobře, pražsky.“

„Ve škole nás vedli k tomu, abychom vyslovovali jako Stře-dočeši. A v televizi a rádiu se mluví jen pražsky. Ne krátce *la la la*, ale pěkně dlouze *lá lá lá*. Člověk si na pražštinu rychle zvykne a pak ji nevědomky napodobuje.“

„Víš, co se u nás doma říká? Moravaci majú kratke zobaci.“

„A víš, co se říká u nás? Pražáák máá dlouhééj zobáák.“

„Pražáci jsou zpěvnější. Asi mají větší hudební vlohy. Nemyslíš si, že by na tom mohlo něco být?“

„Opravdu? A co tedy posloucháš, Pražáku?“

„Teď hlavně Beatles. Už mě to drží skoro dva roky. Znáš je?“

„Bráčové je poslouchají, já moc ne. Mě baví víc klasická hudba. Klavír – do toho jsem tedy opravdu zamilovaná. Až po uši.“

„Cože, ty hraješ na klavír? Tak to tedy klobouk dolů.“

„Byla jsem přijatá do Opavy na konzervatoř. Po prázdninách mi začíná první rok. Strašně se bojím. Klavír je tam ten nejlépe obsazený obor. No bude to opravdu dřina. Ale těším se.“

„Já jdu na prumku. Na stavařinu,“ řekl Ilja a přistihl se, že pro stavařinu v sobě necítí to samé nadšení, jako prožívala Ela pro klavír.

Všimla si toho. „Já bych nemohla studovat něco, co by mě nebavilo. Proč sis ji vybral?“

„Táta je stavební inženýr a oba moji dědové byli zedníci. Ikdyž – znal jsem jen dědu z Prahy. Mámina tátu znám jenom ze svatebního obrázku. Visí u babičky na stěně v chaloupce. Umřel před třiceti lety.“

„Jak umřel?“

„Máma mi vyprávěla, že se prý oběsil.“

Ilja o tom s Elou nechtěl mluvit. Aspoň ne teď.

Nemusel. Ela znala příběh o Josefu Kuželovi. V horské vesnici Kupčice jsou osudy lidí jako jejich občanská legitimace. Každý ví o každém všechno nejméně čtyři generace zpět. Chlapi si příběhy vyprávějí v hospodě, ženy je přetřásají během nákupu nebo doma při večeři. Zveličují je a legendarizují.

„Iljo, já jsem tě znala už předtím.“

„Kdy předtím?“

„Než tě Hanys pozval na rozlučák. Znáš tě, jestli to chceš vědět, už několik let. Vím o tom, že sem přijíždíš s mamkou na prázdniny každé léto. A také vím, že si tvůj táta tady mamku namluvil a odvedl do Prahy.“

„No to teda žasnu. Ty seš informovanější než špionážní rozvědka. Neříkej, žeš taky věděla, že přijdu s Hanysem na váš rozlučák.“

„Věděla. A nepřišla jsem *jen a pouze* kvůli Hanysovi.“ Ela se na něj usmála tak krásně, že v houstnoucím přítmí uslyšel zpěv svých oblíbenců Paula a Johna.

*She loves you yeee, yeee, yeee.*

Slunce zapadalo, ale pořád ho ještě bylo vidět nad lesem v růžově zabarvených červáncích. Sešli dolů a přešli Mostky. Silnice je vedla vzhůru. Do vesnice to měli už jen necelý kilometr. V půli kopce odbočovala do polí kamenitá cesta. Vedla k rybníku, kterému místní lidé říkali Důlek.

„Pojď za mnou,“ vybídla ho Ela a sešla ze silnice na cestu první. Došli k rybníku. V jeho čele stála hráz a po obvodu byly zaseté husté keře. Břehy před zatravněním chránil syrký písek.

„Tady se zítra potkáme. Chceš?“ zeptala se Ela.

Co je to za otázku? No jasně, že chtěl, no jasně, no jasně... „Mockrát ti děkuju za pěkný večer,“ řekl.

„Já tobě taky. Ještě že ti ti ožralci nenabancili. Kdo by mě dnes odvedl domů?“

„Hanys. A rád.“

„Hanys je fajn kluk. Upřímný. Ale je to jen kamarád.“

Ilja nepřeslechl důraz položený na *jen*, ale rozhodl se, že z Elina ujištění nebude dělat předčasné závěry. Měl Hanyse rád. Stejně jako Ela si vážil jeho upřímnosti.

„Zítřa tady. V kolik můžeš? V sedum?“

Souhlasila.

Do vesnice šel každý jinou cestou. Ela zvolila zkratku přes pole, Ilja se vrátil zpět na silnici. Byl šťastný. Ovzduší sytila vůně tlející země z nedalekého kravína, obilí rozechvívaly dlaně šimrajícího větru. Bylo mu do zpěvu.

*Turn off your mind, relax and float down stream*

*It is not dying, it is not dying*

*Lay down all thoughts, surrender to the void*

*It is shining, it is shining.*



Druhý den inženýr Cipra vstal časně ráno a chystal se, že vyrazí do lesů na houby. Bylo před šestou. Na stoličce před chaloupkou již byla připravena jeho višňová hůl, košík, nůž a krabička cigaret.

Babi byla již také vzhůru.

„Mámo, připravte mi na odpoledne nějaké plechy na sušení houbových plátků. Přijdu k poledni s plným košíkem a hned je nakrájím. Včera v hospodě chlapi říkali, že rostou.“

„Tuš rostu, rostu, no ni všadě. Vydaj se do Mlynka a tam jich pohledaj. A něbo zajdi na Mělčavske. Odamtud ich tež chlopi doplahočili ze třech plných košíkův. Tyľko ti pravim, Jendo, se vyhni Štipnemu. Ten les je prokletý.“

„Ale mámo! Prokletý není. Vy to víte. Ale když chcete, nepůjdu tam.“

„Tuš ba že ni,“ mručela si pro sebe babi a šla podojit kozu, aby prase mohlo dostat ranní futr.

Ilja se vyšel protáhnout ven a chvílku okolkoval před chaloupkou. S novým zájmem si ji prohlížel. Přihlásil se na stavební průmyslovku, a možná se ho nějaký profesor zeptá, v čem dříve lidé na vesnici bydleli.

Chaloupka byla nejstarší v Kupčicích. Zdi dosahovaly půlmetrové tloušťky a v kuchyni do nich byla vestavěná vitrína pro talíře, hrnky a misky na knedlíky i na koláče. Zdi nebyly cihlové, jako tomu bylo u pozdějších staveb, ale spleené hlínou, do které byla přimíchána sláma. Základy byly kamenné. Nad okny a dveřmi byl vložen jedlový trám. Obvodové zdi byly svázané ankry, na nichž spočívala trámová střecha. Krov byl pobitý prkny a na nich místo tašek byl tér. Byla malá, ale všechno v ní mělo řád a užití. Trámy krovu byly svázány silným, naolejovaným provazem a zajištěny dlouhým dřevěným čepem. Prostupoval úhel trámů, aby se ani po sto dvaceti letech nevyviklal.

Chaloupka byla bez sklepení a měla tři místnosti. Kuchyně byla největší. Iljova máma mu řekla, že na šestadvaceti čtverečních metrech stály tři postele, v nichž přespávalo sedm lidí až do dvaceti let, než se se Iljovy tety vdaly. To si vůbec neuměl představit. I domácí zvířata v obou chlévcích, prase, koza, kráva a slepice, měla více místa. Babi k nim chodila z chodby, když slyšela, že prase po ránu kvičí. Čas od času přišla jedna z babiných sester se na Pražáky podívat a od ní se Ilja naučil větu, kterou opakoval, když prase mělo hlad: „Nežka, dajče temu prašaču trocha ščorky, bo ono kviča.“

Prostor mezi kuchyní a jizbou rozdělovala kratičká chodba s pecí, na níž babi vařila a pekla. Ilja si zvykl, že pohodlí, které měl doma v Praze, mít u babi nebude. Voda do domu zavedena

nebyla. Chodilo se pro ni k nedaleké studni s kyblíky. Chtěl-li se někdo z rodiny vykoupat, babi ohřála vodu na kamnech, nalila ji do dřevěných necek, kterým říkala troky. Umýt si obličej ve studené vodě znamenalo opláchnout se v lavoru a vodu vylít na hnůj před kůlnou. Chodba byla i jakousi verandou, které babi neřekla jinak než počinka. Naproti ní stála druhá kůlna se zavařeninami z lesních plodů, které babi na podzim zavařovala a na vánoce otevírala. Když pekla bábovku, otevírala borůvkovou.

U plotu v úzkém pruhu chodníku mezi chaloupkou a kůlnou u souseda Sovy stála kadibudka. Tu měl Ilja nejradši. Ciprovi přijížděli za babi jen o letních prázdninách. Nedovedl si představit, že do ní babi chodila i v tuhých mrazech. Teploty v Kupčicích nezřídka klesly až k třiceti stupňům pod nulou.

Babina chaloupka měla své kouzlo. Všechno v ní zvláště vonělo. Babi, peřiny, podlaha v kuchyni, stůl, postele, nádobí v počince, lavor, kamna i malá spižírna, jizba, chlívky i kůlny. Dlouho dumal, čím to je. Až toto léto vůni identifikoval. Babina chaloupka voněla stářím.



Iljova matka ještě vyspávala a Ilja si četl. K loňským vánocům mu táta nadělil Odyssea. Prý už je na něj vyspělý dost. Přes rok na knihy moc času neměl, hlavně kvůli sportu. Prázdniny byly k četbě ideální příležitostí.

Za dvě hodiny se přesunul z jizby na snídani do kuchyně. Posadil se k dřevěnému stolu pro čtyři osoby. Babi stůl vyměnila za menší, když se máminy sestry provdaly. Kdysi prý byl pro šest. Větší se už do místnosti nevešel. Vedle postele visel

krucifix a dva velké, metr dlouhé barokní obrazy v tlustém, pozlaceném rámu zavěšené na stěně proti oknům. Byly to kopie. Na jednom z nich byla Panna Maria a na druhém Ježíš Kristus. Nadlehčovali balvan babina těžkého osudu, když ovdověla. Kopie byly jedinou dekorací, kterou v chaloupce měla. Ilja si dal za úkol zjistit, od jakého malíře jsou. Listoval v katalogích, ale dopátral se, že autor těchto obrazů je neznámý. Cítil pokoru, bázeň a chvění, když pobýval v jejich přítomnosti. Ježíš a Maria se na něj dívali vlídně, ale smutně. Uvnitř hrudi oběma postavám plálo krvavé srdce ověncené trnovou korunou.

Na talíři pod ubrouskem voněly tvarohové koláče. Z krku plechové konvice k masivním, stropním trámům stoupala pára voňavého čaje z loňských šípků. Nalil si. Sledoval páru, jak se uchyťává na okenních sklech a na svatebním obrázku. Babi na fotografii měla sněhově bílý, naškrobený čepec s vypaličkovými krajkami, na květovaných šatech jí záda přikrývala vlněná pelerína.

„Babi, tys ale byla hezká,“ řekl a otočil se k ní.

Polichoceně se usmála. „Tuš to viš, synku, kaj je člověk mladý, je aji šumny. Kaj je stary, je seschly jak krkoška na podpalku. Tak sem vyhledala před čtyřiceti lety.“

„Kolik máš na tom obrázku let?“

„Oh, synku, se ni nepřítaj. Dvaadvacet.“

„A dědovi? Kolik mu bylo?“

Babka se odmlčela. Vstala ze židličky, otočila se zády ke stolu se snídaní a z příborníku, vestavěného do zdi vedle okna do dvora, vytáhla další porcelánový hrnek na čaj. Pak se zase posadila. „Josef byl starší, ze dvouh roků,“ řekla přiškrknutým hlasem.

Josef Kužel, Iljův děda, byl na svatebním obrázku krásný chlap. Vysoký, snědý, černovlasý a hnědooký. Jeho přímý pohled a vysoké čelo v kombinaci s elegantním oblekem působil aristokratickým dojmem. Byl to pohled chytrého a poctivého muže.

Vzpomínka na manžela babi bolela i po letech. A nebylo se čemu divit. Za těch třicet let od jeho smrti vyryl život do její duše přehlubokou brázdu. Ne brázdu, ale údolí. Na jeho svazích kvetly květy podobné rudým mákům, na jejichž okvětlí se rosila neschnoucí krev. Květy byly nikdy nezahojená rána.

Ilja meditoval, jaké by to bylo, kdyby děda Josef, kterého znal jen z jediného svatebního obrázku, žil ještě dnes. Měl by šedesát čtyři let, tvrdé, upracované dlaně zedníka by se chvěly stářím, kouřil by fajfku a v popelavě šedých kučerách by se mu uhnízdlilo kolečko snědé kůže po vypadaných vlasech. Sedával by na štokrleti před chaloupkou a houpal na koleni některé z dětí svých dcer a syna.

A kdyby přijela jeho druhá dcera Hana z Prahy, rozmlouvali by spolu o tom, je-li šťastná, když bydlí tak daleko od Kupčic, rodičů a sester. Daleko od kraje, který ji jako první naučil pojmenovávat krásu a lásku, to nekonečně věčné v pomíjivosti věcí. A Hana by ho objímala kolem krku a nepřestávala by ho ujišťovat, že je šťastná, protože má hodného a dobrého muže, zdravé děti a pěkný dům.

A Ilja? Co by si ten s dědou Josefem chtěl říct? Chtěl by se ho zeptat, jaké to bylo tenkrát před válkou, a jaké to bylo, když pracoval v koncentračním táboře. Chtěl by se ho zeptat, jaké to bylo po válce. Měl by na dědu tolik otázek... Místo toho se nad dědovou smrtí vznášelo neprodyšné tajemství v podobě

šedého stínu, které svazovalo ústa babi i mámě mlčením a studilo ho na duši.

„Co ses tak zadumal?“ uslyšel z dálky mámin hlas. „Půjďme na návštěvu k strýci Václavovi do Vejtahan. Bez táty, sami, na kolech. Chceš?“

Nezaváhal ani na vteřinu. „Chci.“



Jeli kolem hřbitova a v zatáčce zahrnuli na vedlejší silnici, po které v tuto hodinu nejezdila žádná auta. Vedla z kopce kolem hospody U Chmela, než je polní cesta prudce svedla do Vejtahan. Nepospíchali, v devět hodin byli v obci. Ilja se na strýce Václava moc těšil. Byl to ten nejlepší sourozenec jeho matky. Věděl od babi, že Hana s rodinou přijedou. Očekával, že v nejbližších dnech se ve vesnici objeví. Dorazí autem anebo na kole. Jako vždycky.

Strýce našli na zahradě. Měl na sobě montérky a byl svlečený do půlky těla. Jeho opálená záda zhnědla jako podzimní kaštany. Právě uštipoval listy z hroznových keřů, které ještě nezralým hroznům braly vodu. Z nedostatku vláhy trpěly a byly o poznání menší.

Opřeli kola o dům.

„Hanka, tuš vitaj! Aji zo synkom?“ zajásal. Pozdravili se a políbili.

„Ty dva roky, co jsme sem nepřijeli, byly k neunesení. Už jsem se na vás všechny ohromně těšila. Ilja minulý rok sportoval a můj muž jezdil po závodech s ním. Jsou do sportu celí zbláznění.“

„Obaja?“ podivil se strýc.